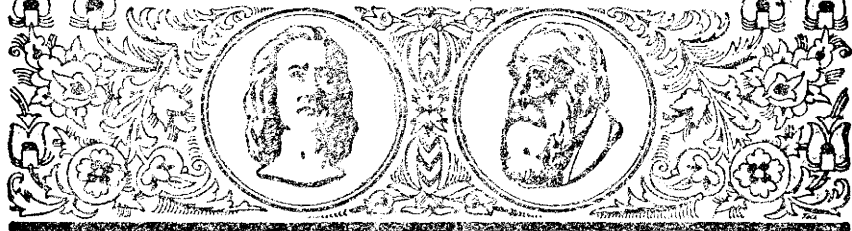

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Miss Tagart és barátja.

Van-e közöttünk, ki a Tagart nevét nem ismeri? Régi név, régi emlékek hordozója. 1858-ig nyulik vissza az az élénk színű selyem fonál, amely ezt a nevet szemünk előtt lebegtetí.

Az osztrák abszolutizmus kiadta a rendeletet a magyar iskolák bezárására, ha kellő számu tanárral nem tudja ellátni az egyház. Kolozsvári főiskolánk feje fölött függött a damokles-kard. „Minél nagyobb a veszedelem, annál közelebb az isteni gondviselés“, ekkor is beigazolódot.

Angol unitárius testvéreink közül egy kiváló férfi, Paget János, már jó ideje erdélyi polgár volt. Neje báró Wesselényi-leány. Nagy tekintélynek örvendett ugy is, mint Erdélynek egy nagyszabásu könyvben ismertetője s ugy is, mint minta-gazda. Nekünk, unitáriusoknak, figyelmes és jóindulatu hitrokonunk. Két vezérünk: Káli Nanka főgondnok és Kriza János, jó helyre fordultak a mentő munka izgalmai között. Megkérték Pagetet, hogy vegye föl ügyünket. Tanácskozzék a Britt- és Külföldi Unitárius Társulattal, hogy küldjenek segítséget s ha lehet, jöjjon hozzánk egy képviselőjük.

Ugy történt. Tagart Edvard kapta a megbízást. Az eredmény tekintélyes pénzsegély és a stipendium lett, melyeket azóta nagyon sok teológusunk élvezett és élvez ma is Manchester College-ban.

Egyéb is történt. Tagart lelkész magával hozta szépséges zsenge ifju leányát, Luciát. Milyen nagy szerencséje az apának, hogy van aki ápolja, mert Tagart pap beteg lett haza téro utjokban Brüsszelben. Angol orvos volt mellette; mást is hvtak, de ismeretlen okból oly láz ütött ki rajta, hogy pár nap alatt meghalt.

A leányra gondolva, alig tudjuk elképzelni, milyen nagy volt az a próba, melyet e gyöngéd ifju teremtés kiállott. Ha azonban életében tanusított nagyszerü lelki energiáját figyeljük, meg kell áll

Vári Albert ur

Loco

Str. Al. Vlăhuța 6 [Bolyai-u.]

pitanunk, hogy ez a nagy lelki megrázkódás lett életének minden magyra felavató élménye.

Tagart Luciát atyja halála és az erdélyi ut Erdély apostolává avatta. Ifju szívét meghatotta az a sulyosan fájdalmas helyzet, melyről olyan megrázó adatokat hallott Erdélyben. Azt is el tudta képzelni, hogy ha a kolozsvári kollégiumot bezárják, az unitárizmus életfonala elszakad.

A miveltség útját nem szabad eltorlaszolni kelettől nyugat felé. Ugy történt. 1860-ban megindult az első diák Londonba Simén Domokos személyében. Azóta, ha nem is érték egymást az ifjak, máig egész sereg tanult először Londonban, azután Oxfordban el egészen mostanig.*

A fiatal Tagort kisasszony a székely-magyar ifjaknak jó barát-jok lett és maradt életé végéig. Háza otthonuk lett először a fiuknak, azután a Channing House leányainak. A véletlen szerencse kedvezett az akkor még nagyon fiatal Ferencz Józsefnek, hogy megismerkedett Miss Tagarttal és életök végéig folytatták az ismeretséget, mint jó barátságot.

Miss Tagart nagy kedvelője volt a kirándulásnak. 1901-ben az új kollégium megnyitására, 1910-ben a Dávid Ferenc születésének 400-ik évfordulójára s később is egész társaságokat vezényelt hozzánk, hogy minél többen ismerjék meg „szép Erdélyországot“. Itt mindig jól érezte magát, mert a Channing House magyar leányai úgy ölelték körül, mint nevelő anyjukat. Miss Tagart jó módban élt, szép háza és bájos kis kertje volt London északi részében.

Angliában egyházának egyik nagy tekintélye volt. A Britt- és Külföldi Unitárius Társulatnak olykor igazgatósági tagja. Alapítója a *postai misszió*nak, annak a nagyszerű vállalatnak, amely azt tűzte célul, hogy az országban és a külföldön szétszórta élő unitáriusokat, főleg a leányokat levelezés, könyvküldözés útján összetartsa, segítse, sorsukról gondoskodják. Miss Tagart erre a gyönyörű célra irodát rendezett be a házában s több kedves nő segítségével bonyolította le a nagy terjedelmű levelezést.

Ebben a munkában s életének kedvéssé és kellemessé varázsolásában elváthatatlan társa volt Miss Hill Florence. Egy hozzá hasonló, tanult, jószívű, nemes gondolkozású nő, aki Miss Tagartot minden útjára elkísérte, tehát hazánkat is többször meglátogatta. Miss Tagartot 88 éves korában ünnepelték barátai, elhalmozván minden tisztelettel és kedvességgel. A közelnapokban érte ugyanez a kitüntetés Miss Hillt. Egy szép és diszes albummal lepték meg barátai és tisztelői. Tisztelői között volt püspökünk, aki hálásan köszönte meg azt is, hogy hazánk és egyházunk jó barátját, Miss Tagartot oly hiven támogatta s a mi leányainknak Londonban utmutatója és kedves tanácsadója volt. Miss Hill, az ünneplést meg-

* Midőn e sorokat írjuk, érkezett Kolozsvárra Fikker János Oxfordból két évi tanulás után, jutalomkönyvekkel és pénzzel.

köszönve, ezt írta az Inquirer-ben: „Nagy megtiszteltetésnek és örömmel tekintetem, hogy a postai misszió munkájában első elnökünket és alapítónkat segíthetem.“ A püspök urnak adott és mindenkinél szóló köszönő levélben írja: „Soha sem fogom elfelejteni azt a fényes fogadást és szíveséget, melyben a mi szeretett Miss Tagartunkat és az én csekély személyemet részesítették, midőn Kolozsvárt és Dévát meglátogattuk.“

Amiért mi Erdélyben teszünk angol barátainkért, azt nekünk a hála és a baráti tiszta érzés sugallja.

TŰZHELY MELLETT

Erdős Mihályhoz.

Valahányszor, ha megzendül
A lelkemnek hurja:
Mindannyiszor vele föl sir
Életemnek multja.
Multon lettem pályavesztett...
S a göröngyön végre,
Itt is, ott is föl-föl csillan,
Mi lelkemet érte.
Guzsba kötött, tört szárnyakkal,
Ki repülne messze?
De egy csokor vadvirágot
Mégis kötök össze.
Neked küldöm maghintőnek
Arra messzi tájra,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Emlékszel-é, a hegy alatt
A cseresznye fákra,
Öregségben fölltápol, t
Kicsiny iskolánkra.
Ajtód előtt virágos kert
S az iskola állott,
Rajtad pedig a jó kertész
Szaktudása látszott.
Mi voltunk itt a csemeték,
Mi, a sok kis gyermek;
Lelked s kezéd ápolgatá
A csemete-kertet.

Itt nyilott meg a részedre
A magasztos pálya,
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é rája?

Itt volt! ha szánk csinytevésen
Néha rosszul járt el,
Feddő szavad így dicsért meg:
„Haszontalan fráter“.
Itt gyujtád föl a lelkemben
A tudomány lángját,
Itt dönté le a sors keze
Fölötte a máglyát.
Lefojtva bár s fénytelenül,
Mégis ég a máglya,
Az ihlet-ár lágy szelétől
Ki-ki csap a lángja.
Akkor veszem a tollamat
És le írom nótám:
Husz év multán megkérdezem:
Emlékszel-é még rám?

Emlékszel-é, itt rajzoltam
Költőt, királyt szépen,
Oly tisztán, hogy felismerted
Mindannyit a képen.
Lerajzoltam a térképet,
Dolgozatot írtam,
Te elszedted, hogy megőrizd,
Én miatta sirtam.

Nem tudtam én akkor még azt,
 Mi az érték rajta,
 De te tudod, a művészet
 B'mbait most hajtja.
 Szekrényedbe be is zártad,
 Hagyád a vizsgára,
 Husz év multán megkérdezem:
 Emlékszel-é rája?

Te tudtad és érezted azt,
 Mondtad az apámnak:
 Ne kösse meg lelkét s kezét
 Egyetlen fának.

De az apám nem nézte azt,
 Hová viszen vágyam:
 „Egy gyermeket adott Isten,
 Maradjon itt nálam!”
 Irtson gyomot, törjön ugart,
 Mint ahogy ő tette,
 Erre volt az én apámnak
 A legnagyobb kedve:
 Itt fogant meg, itt törött le
 Az oltásod ága!
 Husz év multán megkérdezem:
 Emlékszel-é rája?

Igy lettem a vadvirágok
 Szeretője szépen,
 Ezt is, amit neked küldök,
 Itt szedtem a réten.

Bencéd.

Bár szeretem e szent rögöt
 — A szabadban szép is —,
 O de tudom: te megérezed,
 Hogy a lelkem vérzik.
 — Tiéd legyen a jutalom,
 Mit elértem azért,
 Tépett álmod foszlányain,
 Fogadd el e babért.
 Mig virág kél a részemre
 A költészet fáján,
 Most egy szirmán megkérdezem:
 Emlékszel-é még rám?

— Cseresznyefás kisfaluból
 Eltávoztál régen,
 Ott maradt a virágos kert,
 Kint a falu szélén.
 Eltávoztam én is onnan,
 Elhívott az élet,
 Emlékemben büszkeségül
 Vittelek én téged.
 Husz év multán, lehet, még több...
 Ó a szép emlékek!
 Megérezed-é, hogy felőled
 Még ma is beszélnek.
 Husz év multán, lehet, még több...
 Emlékszel-é rája,
 Tanítványod szívében kél
 A legszentebb hála.

Izsák Domokos.

Gergő három győzelme.

Irtá: Gyallay Domokos.

II.

Gergő második győzelme jóval később, egyetemi hallgató koromban játszódott le.

A mi egyetemi éveink Kolozsváron heves mozgolódások között zajlottak le. Nagy nemzeti mulasztásokat akartunk helyre hozni, nagy magyar célokat akartunk megvalósítani. Az erdélyi magyar falut ki akartuk ragadni a tudatlanságból. Rengeteget gyüleseztünk, forrongtunk, vitatkoztunk, kirándulásokat rendeztünk a nép közé.

Ezeknek a lázas éveknél egyikében nagy tervekkel mentem haza szülőfalumba karácsonyi vakációra.

A fonót, ezt a léha, korhadt falusi szervezetet meg fogom reformálni, nemesebb tartalommal fogom megtölteni. Azalatt, míg

otthon leszek, minden este elmegyek a fonóba, felolvasok, előadásokat tartok elmaradott falusfeleimnek, határoztam el.

Akkor már tisztában voltam a módszer fontosságával. Anyagbeosztást csináltam: fokról-fokra fogom hallgatóságomat a művelődés titkaiba bevezetni!

Első alkalommal egyik kiváló írónk egyik legszebb elbeszélését fogom felolvasni, amely meseszerű hangjával, egyszerű szerkezetével nagyon közel áll a nép lelki világához.

Tervemet közöltem szomszédasszonyunkkal. Zsuzsa nénival, aki törzsökös tagja és szövívője volt a fonónak. Tudtam, hogy ő jobban közhírré fogja tenni a nagy újságot, mint száz dobos.

A meghirdetett estén hónom alá vettem a diszkötéses könyvet és beállítottam a fonóba. Sokan voltak nők is, férfiak is. Hiszen a mi népünkben meg van a vágy a művelődésre! — állapítottam meg.

Tisztelettel fogadtak, középre ültettek, a függő petroleumlámpa alá.

Ünnepies csönd támadt, amint a könyvet kinyitottam és olvasni kezdettem a novellát. Figyelnek! — örvendeztem. Csak az orsók halk pergése hallatszott és néha egy-egy félénk köhintés.

A történet véget ért, behajtottam a könyvet s kérdően néztem a társaságra.

Tompá, tiszteletteljes pillantások, itt-ott idegenkedő mosolygás.

Ügyetlenek, még a tetszésüket sem tudják kifejezni!

— Noshát, hogy tetszett? — akartam megoldani nyelvüket. — Hires, szép munka, maguknak is tetszett bizonyosan.

Azt hiszem, kialakult volna a kedvező vélemény, ha először az a csuifszáju, izgága („pap-turó“) Feleki Pista nem szól a dologhoz.

— Ilyen tudománnyal, kérem igen szépen, Gergő is elő tud állani! — szólott felém a sarokból. — Ugy-e, Gergő? Te is tudsz efféle beszédet mondani!...

Gergő ott kuttogott hátul egy padon, mint ahogy az szegény, elcsigázott szolgálégényhez illik. Sovány arca kigyult, amint nevét említették, röstelkedve pillantgatott felém.

— Már hogy tudnék, Pista bácsi! — tiltakozott. — Nem tudok én ilyen szépet...

Az asszonyok fölserkentek, Gergő felé nyujtogatták nyakukat és nyelvelni kezdtek rája, mint a libasereg a közéje tévedt bárányra.

— Bizony tudsz te, ha akarsz! Nem szégyen az, ha tud valaki. Csak ki vele, mutasd meg!...

Mindnyájan biztatták Gergőt, mintha valami sérelmet akartak volna megtoroltatni vele, amit én követtem el rajtuk. A hangulat mind ellenségesebb lett irányomban.

Uri diplomáciával, magam kezdtem Gergőt lehangosabban biztatni, csak meséljen, én is nagyon fogok örülni.

Végül engedelmeskedett Gergő, előbbre ült kis kerek székre s elindította a maga történetét. Mulatságos történet volt a „Királyné

asszony hét leányáról". Csakhamar magam is önfeledten csüngtem szavain. Nagyszerűen színezte előadását, pompásan jellemezte alakjait, egyes jeleneteket valósággal megjátszott.

Óriási sikere volt, még a mese végén is erre-arra dőltek az emberek a nevetéstől.

Az öreg Feleki diadalmasan fordult felém:

— No, ugye? Pedig nem is könyvből nézte!...

Egyszerre megvilágosodott előitem kudarcom oka! Könyvből néztem, persze! Tilosba tévedtem könyvemmel: egy évezredek óta szabadon hömpölygő, élő, ragyogó művészet utjába!... Könyvből néztem, amit Gergő, az istenáldott művész, könyv nélkül is el tud mondani.

Bukásom nagyobb volt, semmint azt azon este megítélhettem.

A falu napokon át mind azon mulatott, hogy Gergő milyen akkurátusan földhöz teremtette a tudós urat.

Feledtem még egyszer diszkötéses könyvemmel a fonóba menni.

III.

Rég volt, boldog békesség ölén...

Most itt a háboru próbája!

Használni fogom az alkalmat s eloszlatom azt a bántó tudatot, hogy Gergő győzelmesen ragyog fölöttem.

Erre fordult gondolatom, amint oda értem a huszonkettős ezred frontszakaszához.

Mekkorát fog nézni Gergő, mikor rája köszönök. Félénk tisztelettel fog rám tekinteni: én főhadnagy vagyok, ő egyszerű közkatona. Akadozni fog, nem fogja tudni, hogy milyen hangon szóljon hozzám.

Talán a medáliámat is észre veszi!

Én pedig nyájas, leereszkedő leszek hozzája. Vigasztalni fogom, megnyugtatom a háboru veszedelmei felől.

— Bátorság, Gergő! — fogom neki mondani. — Nem hal meg mindenki a harctéren. Látod, én már a harmadik évet töltöm ide künt s egy kis sebesüléssel szerencsésen megusztam.

De nemcsak jó szót fogok adni Gergőnek. Cselekedni fogok érte: megkérem a század parancsnokát, hogy amint alkalom nyílik rája, vezényeltesse hátra az első vonalból, úgy sem igen fogja hasznát venni a jámbornak. Gergőnek — persze — nem árurom el közbenjárásomat, úgy is tudni fogja, hogy az én kezem van a dologban... Sőt, bizonyosan haza is meg fogja írni, hogy milyen jót cselekedtem vele.

Hatalmas jöltevő! Ez lesz az én győzelmem Gergő barátomon...

Megérkeztem a huszonkettősök első zászlóaljához. Elkértem a lajstromot, csakugyan ott volt Máthé Gergely neve a harmadik század közhonvédei közt.

A harmadik századhoz siettem.

A dolog jól kezdődik: a harmadik század parancsnoka iskola-társam. Könnyű lesz vele a Gergő ügyét megtárgyalnom. De majd később, visszajövet, most hadd lássam emberemet. A trénnhez fogom vezényeltetni.

— Máthé Gergelyt szeretném látni — mondtam a század-parancsnoknak.

— Annyira érdekel? — kérdezte csodálkozva. — Csupán érte fáradtál ide?

— Gyermekkori játszótársam volt...

— Hát csak nézd meg, a hadapród majd oda kalauzol, nekem sürgős jelentést kell írnom az éjszakai csetepatéről. Hadapród, ki-sérd el a főhadnagyt urat!

Elindultam a hadapród nyomában. Fedezékek, futóárkok szövevényén botorkáltunk végig, míg végre egy kis cihéres erdőbe érkeztünk, amely elhajolt a front irányából. Néhány lépést tettünk befelé a cihéresbe.

Meggyökerezett a lábam!

Kis tisztáson bükkfa-galyból ütött, alacsony ravatal állott: a ravatalon az én Gergő barátom! Szelid, halvány arca, mintha rám mosolygott volna a füstös, véres köpenyeg alól.

— Hogy történt... mikor? — kérdeztem reszkető döbbenettel a hadapródtól.

— Az éjszaka... őrráton...

— Szerencsétlen, ugyan hamar megkapta!

— Megkapta, tudni való volt, hogy meg fogja kapni — bólogatott a hadapród. — Kitűnő katona volt, maga vállalkozott a nehéz feladatokra. — Én eleget hevertem odahaza, amíg mások szenvedtek idekűnt! — szokta mondani. Az éjszaka egy öreg népfőlkelő helyett állott be az őrrátonba. — Menjen vissza, öreg, magának családja van odahaza, értem nem olyan nagy kár!... Holtan hozták vissza társai...

Összeroskadt lélekkel álltam a Gergő ravatalánál, alázatos hódolattal néztem nyugodt, szelid arcára.

— Gergő!... harmadszor is legyőztél engemet. Fölém kerül-tél... most már örökre, utólérhetetlenül!...

(Vége.)

.....

A kolozsvári Unitárius Leányotthon előljárósága értesíti mindazon unitárius szülőket, akik középiskolákban vagy kenyérkereső pályán tanuló leányaikat az 1931/32. isk. évben a Leányotthonban óhajtják elhelyezni, hogy eziránti kérvényüket, a 250 leu beiratási díjjal együtt, július 31-ig a Leányotthon előljáróságának címezve, az unitárius gimnáziumhoz küldjék. *Ferencz József*, elnök.

Az elhagyott gyermek.

Egy kis gyermek, szegény gyermek	Éhes vagyok, nincs kenyertünk,
Ott a kapu előtt,	Üres a kamara,
Megállít, kérdez és vallat	Ruhám rongyos, nincsen amit
Minden járó-kelőt.	Fölvegyek magamra.

„Drága nénik, jó bácsikák,	Nem is tudok már állani,
Mondják, kérem szépen:	Fáradt beteg vagyok,
Látták-e az édes anyám	Ugy fáj, úgy bánt, úgy gyötör, hogy
Oda lenn a réten?	Oly soká itt hagyott.“

Nefejejtset szedett-e már	Ezt is üzen, azt is üzen,
A piros kötőbe?	Kéri, hívja, várja,
Mezei szép virágokból	De hiába, nem ad semmit
Koszorút kötött-e?	Az anya, fiára.

Tegnap este, mikor elment,	Az alszögön zene-bona,
Megcsókolt s azt mondta:	Muzsikaszó, ének,
„Jövök mindjárt“ és én várom	Ifju asszonyt táncra kéri
Tegnap este óta.	A deli legények.

Bácsik, nénik, ha találnák	Bút feledve, gondot üzve,
Valahol az anyám,	Nótás kedvvel járja,
Kérdezzék meg, miért késik,	Mig ott hagyott kicsiny fia
Nem is gondol már rám?	Othton sirva várja.

Lőrinczy Miklós.

Vargyas ünnepe.**A világháború 105 áldozata emlékére emelt Hősök emlékoszlopának leleplező és felavatási ünnepe.**

Meghatóan szép gyász-ünnepély keretében avatták fel a vargyasi közönség nagyfokú áldozatkészségéből emelt művészi kivitelű hősök emlékszobrát május 25-én, pünkösd másodnapján, Vargyason.

A község ünneplő közönsége a vidékről nagyszámban oda-sereglett vendéggel délután fél 3 órakor gyülekezett az emlékmű előtt. Pont három órakor testületileg megjelentek az ünnepélyen szereplő egyesületek, magukkal hozva hódolatuk és gyászuk kifejezésül gyönyörű szép élővirágból kötött koszorúikat.

A helybeli D. F. E. férfitalárda megható alkalmi éneke töltötte be a szíveket a fájdalmas emlékezés áhítatával. Azután Dobai István vargyasi unitárius lelkész mondott magas szárnyalású ünnepi beszédet. Megemlékezett a hősök virágékes századairól és az apák és fiuk fájdalmas sejtéssel megkeserített bucsucsókjairól, mely után a becsületért feláldozták övéik iránt érzett forró szeretetüket, de

azért mégis énekszóval mentek előre. Előre az orosz pocsolókban, az olasz kősziklák között, éhezve, fázva is mentek, akik közül 105-ön sohasem látták viszont a Rika, Hagymás alatt levő édes otthont. Mikor a fogság szomorú életét és a katonák hazasóhajtó lelkét festette a szónok, a D. F. E. férfi-dalárda könnyeket kiváltó hatással énekelte a háttérben „Volga-Volga...” c. borongós hangulatu éneket. Azután lehullt a lepel a szoborról. Fáradt oroszlán fölé a béke angyala borul, jelképezi, hogy a 105 oroszlánmódra harcoló hős örök álma fölött virraszt a béke szelleme. „E 105 hősi halál legyen váltsága a jövőben milliók életének”. Ezzel fejezte be a szónok... óh bár ugy lenne!

Nagy hatással szavalt Fülöp Anna és Tompa József — a szobor alkotó művésze — alkalmi verseket. Ezután a testületek tisztelegtek.

A hadiárvrák nevében Máthé Juliska, a küzdő bajtársak közül Dimén Ferenc, az unitárius egyházközség nevében Máthé Ferenc gondnok, az állami iskola képviselőjében Tóth Péter tanító, a nőszövetség nevében Imets Mózesné, az Ijjasági Egylet részéről Máthé Ferenc Szócs, a dalárda képviselőjében Székely Ferenc, a községi tanács nevében Bodor Ferenc helyezett szebbnél-szebb koszorút a jeltelen sírokban nyugvók ezen szép sírkövére. A helybeli református leányegyházközség nevében Jancsó István nyugalmazott igazgató-tanító tisztelgett és a kisbaconi református egyházközség nevében emelkedett hangulatu és gyönyörű hasonlatokkal gazdag beszéddel Tompa Zsigmond ref. lelkész, a szobrászművész bátyja, adózott a hősök áldott emlékének.

A szoborbizottság nevében, melynek tagjai: Szabó Vilmos, nyugalmazott százados, elnök, Kiss Károly, igazgató-tanító, ügyvezető, Felcser Lukácsné, Andorkó András, Máthé Sámuel, Máthé György, Farkas Ferenc és Farkas János, az ügyvezető lendületes szavak keretében a szobrot átadja felügyeletre a községnek, kérve, hogy féltő gonddal őrizze a becses emléket. A szobrot a község nevében Szabó Imre segédjegyző veszi át, méltányolja a nagy áldozatot, a művészi izlést a szobor megválasztásánál és igéri, hogy a sokezer könnyel áldott emléket méltóan fogja gondozni és őrizni a község.

A szobor építési munkálatainál, az ünnepség rendezésénél fáradhatatlan és elismerésreméltó munkát fejtett ki a bizottság és kiváló ügyvezetője, akit a dalárda magas színvonalu szerepléséért külön elismerés illeti.

Az ünnepség méltó befejezést nyert Zilahy Lajos: „A tábor-nok” című színművének előadásával. A zsufozásig megtelt színház-terem közönségének nagyvárosi nivót megütő élvezetes előadáshoz volt szerencséje. A darab főszereplői kivétel nélkül a legsikeresebben oldották meg feladatukat. A rendezésben Felcser Lukácsné és Kiss Károly nagyműveltségű lelke domborodott ki. László Sándor főszerepe mellett a diszletek megteremtésével is művészt alkotott.

Péter Rózsika, a Máthé S. házaspár szereplését a közönség elismeréssel jutalmazta. Felcser Lukácsné a grófnő szerepében a darab méltóságát emelte és művészetével közvetlenné tette. Székely Ferenc a főorvost drámai erővel, Sütő Ferenc az orvosot hűen alakította.

A többi szereplők is mind dicséretre méltóan szerepeltek.

Vargyason az emlékezés és hódolat a hősök szent nevéhez méltó kereteket öltött. (Az „Erdővidéki Hírlap“-ból átvéve.)

Egyleti élet és munkásság.

Az iszlói nőszövetség jól sikerült műkedvelői előadást rendezett a D. F. E. ifjúsági körével karöltve április 12-én. Színpadon került Szigligethi Edének a „Csikós“ című népszínműve. Szerepeltek: Mátyási Mariska, Kelemen Erzsébet, Demeter Anna, Kodok Mihály, Tóth Ferenc, Réthi József, Csoba Mihály, Csoba János, Demeter János, Demeter József, Demeter Albert, Réthi Antal, Tóth Imre, Tóth Vencel és Kelemen Dániel, akik mind jelét adták rátermettségüknek és készségüknek. Míg ilyen ifjúságunk van, fajunk fennállása kétségtelen. A betanítás munkáját özv. Kerestély Jánosné tanítónő végezte nagy rátermettséggel. Az erkölcsileg és anyagilag jól sikerült előadás tiszta jövedelmét iskolai célokra fordítják.

Itt emlíjtük meg azt is, hogy április hó 5-én iskolás gyermekek gyermek-szindarabot adtak elő nagy sikerrel és kedvességgel. Előadták Csürös Emiliának a „Manók bűnhődése“, „A kíváncsi vadrózsa“ és a „Jön a tavasz“ című darabjait. Szerepeltek: Kelemen Rozália, Incze Ibolya, Kovács Ida, Marton Ilona, Halász Zsuzsanna, Kodok Margit, Tóth Márton, Kodok Jenő, Kodok Imre, Bartha János, Kis Sándor, Kodok Sámuel, Kerestély János, Kovács Sándor, Kodok Sándor és Bartha József, akik mindnyájan jól sikerült munkát végeztek.

Dicséret illeti a tanítónőt odaadó fáradozásáért. F. J.

A vargyasi D. F. E. Férfi Dalárda sikere Udvarhelyen.
A pünkösöd harmadnapján megtartott udvarhelymegyei Dalosversenyen szép sikert ért el Erdővidék egyetlen résztvevő dalárdája, a vargyasi D. F. E. Férfi Dalárda. A haladó férfikari csoport I. díját, egy ezüst serleget nyert, a Romániai Magyar Dalosszövetség ajándékát. A siker a vargyasi dalárda magas színvonalu képzettségének elismerése. Ez a nap egész Vargyas község népének örömnapja volt s teljes elismerése a szeretett és fáradhatatlan karnagy, Kiss Károly igazgató-tanító iránt.

E g y r ő l - m á s r ó l .

Érdekes egyházközségi lap. Egyik ezévi számunkban hirt adtunk arról, hogy Erdélyben is vannak már nyomtatott egyházközségi lapok. Most kaptunk kézhez Angliából egy hasonló célú egyházi lapocskát, mely igen érdekes megoldását választotta az egyetemes és a helyi érdekek összeegyeztetésének. A lap címe igen hosszú s még hozzá angol is, tehát helyesebbnek tartjuk, ha a szerkesztője nevét említjük meg inkább. W. J. Dumble Stourbridge (Wollessott) városi lelkész szerkeszti, s minden családnak jár, mely az ő vezetése alatt áll. Tizenhat oldalból áll a lap, melyből 4 oldalt ott helyben nyomnak ki s ez a 4 oldal kizárólag csak egyházközségi híreket közöl. A belső 12 oldalt azonban készen kapják meg s abban az egyetemes unitáriusságra vonatkozó cikkek, hírek és tudósítások foglaltatnak. Ezt a készen kapott 12 oldalt azután belefűzik a helyi 4 oldalba s az egészet egyben küldik meg minden odavaló családnak. Ez eljárás célja nyilvánvaló: olyan családoknak is küldenek ily módon egyetemes egyházi közleményeket, akik egyébként az egyetemes egyházi lapokat (mint pl. az Inquirer) nem rendelnék meg. Érdekes módszer s talán nálunk sem lenne lehetetlen ezt megvalósítani. Itt említjük meg különben, hogy Dumble lelkész urat, kit olvasóink közül többen ismernek 1928. évi ittjárta óta, londoni lelkésznek hívták az egyik ottani egyházközség hívei.

Az igazi lelkész — művész. Ez a címe egyik, a Christian Register-ben megjelent (május 31) cikknek. Szerző kimutatja, hogy az irodalom és a művészet ismerete és gyakorlása minden lelkésznek elsőrendű feladata kell, hogy legyen, mert az istentisztelet és vallásos élet mélyebbé és ihletőbbé tételével azokra elkerülhetetlen szükség van.

Az amerikai unitáriusok egy év alatt 1545 hallgató és 818 adófizető taggal szaporodtak az 1930—31. évi kimutatások szerint.

Az amerikai unitáriusok Nőszövetsége májusban tartott évi gyűlésén számolt be tevékenységéről. E beszámolóból látjuk, hogy működésük milyen áldásos volt az unitárizmus terjesztése és elmélyítése terén. Az amerikai Nőszövetség tehát korántsem csak jótékonyssággal foglalkozik s ami jótékonytságot gyakorol, azt is inkább intézmények létesítésével, semmint alimizsna-osztogatással végzi. Az ő példájuk okulásul szolgálhat azok számára, akik nálunk a mi Nőszövetségünk munkáját szeretnék csak a jótékonysságra szorítani le.

A cseh unitárius egyház, mint már jeleztük múlt számunkban, állami elismerést nyert. Most már munkája is határozottabb irányt szerzett. Dr. Capek és neje Prágában munkálkodnak négy más lelkész segítségével. Felváltva végzik az istentiszteleteket Prágában, Karpotsche Rus-ban, Rahovnik-ban és még két más. filiában. Most építenek Prágában egy modern, több emeletes székházat, melynek első emelete már készen is van.

Egyházi éneklés. G. W. Woodhouse, a Harvard-egyetem zenetanára előadást tartott egyik bosztoni unitárius egyházköztségben. „A zene — mondotta — ritmusból, melodiából és harmoniából áll. Ezek között a legfontosabb a ritmus. Valószínűleg a zene kialakulása során is a ritmus a legősibb és leglényegesebb elem.“ Nálunk, ahol a melódiát még talán betartják templomi énekléseink során, de a ritmust annál kevésbé — hiszen fél, negyed, vagy egész értékű hangjegyeket ugyanegy időtartammal szoktak énekelni — nem ártana erre egy kis figyelmet fordítani. A dallam monotonná tételével sokszor elvész maga a zenei gondolat is éneklésünk közben.

Lelki nevelés Sokat halljuk emlegetni manapság: a jövő generációinkban van. Viszont gyermekeinknek lelkét s ennek megfelelően nevelésüket csak felületesen ismerjük és alig végezzük. Sokat hangoztatott panasz az is, hogy iskoláink — a tananyag folytonos változása és lehetetlenül nehézé váló tétele miatt — úgy elvannak foglalva a tanítással, hogy a nevelésre, legyen az szellemi, erkölcsi vagy lelki, alig tudnak valamicske időt is fordítani. Kell tehát, most inkább, mint valaha, hogy a vasárnapi iskolák, ifjúsági és nőegyletek, valamint természetesen a Dávid Ferenc Egylet, vegyék kezükbe gyermekeinknek a lelki nevelését. Ezért jövő számunktól kezdődőleg népszerű és könnyen érthető stílusban állandó ismertető cikkeket fogunk közölni, melyek egyrészt a gyermek lélektan legújabb kutatásait, másrészt pedig a vallásos nevelés modern felfogását, célját és módszerét fogják olvasóink elé tárni. Tervbevevünk egyúttal egy „Vasárnapi Iskolák Szervezete“ néven alakítandó egyesület megalakítását is, mely a D. F. E. keretén belül a vallásos nevelések megkönnyítését és általánossá tételét volna hivatva munkálni. Reméljük, hogy ez irányú kezdeményezésünk olvasóink tetszésével fog találkozni.

.....

Beresztelki üdülő-telep, Marostorda vármegyében, a Kolozsvár—szászrégeni autóbusszárat mentén! A görgényi havasok közelében, kies vidéken! Nagy park, több épület. Nyitva május 15-től szeptember 15-ig! Napi teljes ellátás 100—120 leu. Alkalmas: gyenge, étvágytalan, kimerült, ideges gyermekek és felnőttek üdülésére. Orvosi felügyelet!

Ugyanott csoportos gyermeknyaraltatás külön épületben. Mirigy-, csont- és bőrtuberkulózisban, fertőző tüdőbajban szenvedők nem vétetnek fel!

Gyermekeket kísérő nélkül is felvesszünk, testi és szellemi felügyeletéről teljes mértékben gondoskodunk. Külön szobában napi 100 leuért, a nyaraltatott gyermekcsoporttal együtt, közös termekben, napi 50 leuért.

Bővebb felvilágosítással szolgál a Romániai Magyar Nők Központi Titkársága Cluj-Kolozsvár, Str. Cogălniceanu (Farkas ucca) 8. sz. Irodai órák: d. e. 11—1-ig. A *Romániai Magyar Nők Központi Titkársága.*

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Rovatvezető: Ürmössi Lózsef.

Anyák napja. Az unitárius egyházi társadalom megadta ez évben is a tiszteletet és hódolatot az „édes anyák“-nak június 7-én, vasárnap. A délelőtti istentiszteleten Ürmösi Károly esperes tartott igen kedves és hangulatos alkalmi egyházi beszédet. Délután 3 órakor pedig Szentiványi Sándor és egy alkalmi biz. nőtagjai rendezésében, a kollégium tornatermében, jól sikerült és élvezetes műsoros délután volt. A műsort a magyar zenekonzervatóriumi leány-énekkar szereplése vezette be, akik Mihályfy Irén énektanárnő szakavatott vezetése mellett Sztojánovits Jenő: „A válogatós lepke“ című darabját énekelték, melyben szólóénekekkel szerepeltek: Simonka Ilonka, Bild Emi, Ürmösi Magdus, Szekernyés Ica, Herceg Baba, Braun Baba, Bokor Klári. Az anyák napja jelentőségét szép vonatkozásokban méltatta Szentiványi Sándor lelkész, ki azután az egyes pontokat is békonferálta az ő ismert szellemes és kellemes modorában. Lőrinczy Gábor egy kis gyermekcsoportot „A tündér csókja“ című alkalmi szindarabra tanított be, akik mind igen kedvesen szerepeltek.

E műsorpontok után egyórai élvezetes szünet volt térsztaevés-sel, virág-, konfetti- és szerpentin-csatával, zsákba futással és ping-pong-versennyel egybekötve. Szünet után négy pár kis fiú és leány, névszerint: Pap Dodó, Vásárhelyi Jánoska, Sikó Laci, Márkos Bandi, Ürmösi Jucika, Hadházy Évike, Lőrinczy Évike és Vas Rózsika a „Kör magyar“ nemzeti táncot mutatták be, Dunky Kató tánctanárnő betanításában, Ürmösi Magdus zongorakiséréte mellett. Sófalvi Lajos, ismert szavalóművész, az újabb költők műveiből szavalt egy pár verset, melyet a közönség nagy élvezettel hallgatott. Ütő Lajos ig.-tanító zongorakiséréte mellett Bede Emil papnövendék népdalokat adott elő, kedves-rokonszenves hangja és előadása sok ujjrázást váltott ki a hallgatóságból. A kedves és hangulatos délután rendezéséért köszönet és elismerés illeti azon lelkes unitárius asszonyokat és leányokat, kik az előkészítés, a rendezés fáradságos munkájában részt vettek és segítettek.

A főtiszt. püspök, az alsójárai egyházköztség egyhangu választása folytán, Ütő Kálmán kolozsi énekvezért hasonló minőségben Alsójárába kinevezte. Jó szerencsét és áldásos munkát adjon Isten mindkét fél számára együttesen.

Külföldön tanult lelkészjelölt akadémistáink közül közelebből hazaérkeznek Angolországból: Fikker János, Rostás Dénes.

Amerikából: Lőrinczy Géza. Franciaországból: ifj. Ferencz József. Miután a végzett teológiai hallgatók közül senki sem pályázott az ösztöndijra, ezért a főtiszt. püspök ur Pethő István hitoktató lelkészt küldi ki a jövő tanévre Angliába.

A kolozsvári főgimnáziumunk tanári kara, felsőbb rendeltre, Öfelsége II. Károly királyra esküt tett június 23-án. Egyházunk képviselőjében dr. Varga Béla egyházi főjegyző vett részt az eskütételben.

Az „Arany János Emlékegyesület“ Nagyszalontáról 60 drb „Arany János emléke“ című könyvet küldött vizsgai jutalomkönyvül való kiosztásra. Az ajándékot a két főgimnázium között egyenlően megosztotta, az E. K. Tanács és a főtiszt. püspök ur hálás köszönetet mondott az Egyesületnek e szép ajándékért. Ugyancsak köszönettel vettük a „Minerva“ irodalmi és nyomdai műintézet igazgatóságának e célra adott 44 drb könyvadományát.

A székelyek gazdasági szakiskolája. Ami után olyan régen vágyódott az egész öntudatos székelység s unitárius egyházunk is, az Isten segedelmével az ősz folyamán megvalósulást nyer, mert a földművelésügyi miniszter ur 137.117—1931 sz. alatt engedélyezte unitárius egyházunknak a gazdasági szakiskola megnyitását Székelykereszturon. Egyházunk, a tőle telhető áldozattal minden lehetőt megtesz, hogy ez a népünk jelenére és jövő fejlődésére messze kiható intézmény sikerrel működhessék. E sikerhez biztató jel, hogy az iskola vezetésére dr. Nagy Endre szamosmegyei gazd. egyll. titkárt megnyerte egyházi főhatóságunk. Az ő általánosan ismert gazdasági szaktudása, közvetlen megnyerő előadói készsége, biztosíték az iskola szakértelemmel való vezetésére. Most már székely fajunk és népünk megértésétől, belátásától függ, hogy gazdasági ismerete, haladása fejlesztése e kínálkozó jó alkalmat felhasználja. Hisszük, hogy e tekintetben sem fogunk csalódní székely népünkben!

Az Unitárius Teológia-Akadémia évváró ünnepe június 23-án tartatott meg. Imát — az ifjúság éneke után — Gálffi Lőrinc tanár mondott. Csíffó Salamon dékán az évi beszámolójában rajzolt helyzet felett nehéz egyszeri hallásra ítéletet mondani, mert amennyi örvendtes, felemelő és lelkesítő jelenséget hallottunk, éppen annyi szomorú és lehangoló esett a mérleg másik felébe is, csak itt az a sajnós, hogy az „*egyenleg*“-nek nem örvendhetünk. Sokkal előnyösebb lett volna az intézetre és ifjúságra, ha a felemelő és lelkesítő jelenségek olyan tulsulyba billentették volna le a mérleget, hogy a másik könnyedén felemelkedjék. Ha majd az „Értesítő“-ben olvasni fogjuk az évi beszámolót, visszatérünk erre az egyetemes egyházunkat érdeklő tárgyra és jelentésre.

Most e helyen csak annyit említünk fel, hogy a növendékek közül pénzbeli jutalom és pályadíjakat nyertek: Fülöp Árpád, Székely Sándor, Nagy Sándor, Rázmán Mór, Erdő János, Kökösi Kálmán, Sükösd Pál, Bede Emil.

Feltűnő sok pályatételre vagy nem volt pályázó, vagy a pályázat eredménytelen maradt.

A külföldi ösztöndíjakra sem jelentkezett egy pályázó sem.

A dékán és főtiszt. püspök ur lelkes, buzdító szavakkal szóltak az ifjusághoz. Bizunk benne, hogy eredménye lesz.

Tanítói és kántori állásra váró okleveles jelöltek szándékukat a püspöki irodába jelentsék be, lakásuk és más körülményeik ismertetésével.

A szorványok gondozására most a nyári szünetben jó alkalom nyílik azon lelkészek számára, akiknek falujában vagy közelében papnövendékek szünetőznek. Egy-egy vasárnap elvégzik a szolgálatot ott a faluban s azalatt a lelkész elmegy a szorványban lévő hiveit táplálékban részesíteni. Erre nagy szükség van. Ha egyházunk nyomoruságos anyagi helyzete miatt ezen cél előmozdítására nem tud segítséget nyújtani, lelkészeinknek az ilyen alkalmat áron is fel kell használniuk.

Dalosünnep a Székelyföldön. A napilapokból örömmel olvastuk azt a nagyszabású dalosünnepet, mely Székelyudvarhelyen a pünkösdi ünnepen lezajlott. A dal általános hódítása és terjedése mellett örömkre szolgált, hogy unitárius D. F. Egyleti dalárdáink közül részt vettek és díjat nyertek: a szentábrahámi Farkas Gábor karnagy vezetésével, a vargyasi Kiss Károly karnagy vezetésével, az alsóboldogfalvi Papp Samu karnagy vezetésével, az újszékelyi Fazakas Péter karnagy vezetésével és a székelyszentmihályi Kádár Balázs karnagy vezetésével. Szeretettel köszöntjük a sikerrel működő lelkes dalárdák tagjait és az érdemes karnagyokat. Csak előre, tovább: „A dal éltet“...

Nyugtázás. Az egylet pénztárába április 20-tól június 20-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Bustya István Vulkán, Sándor Gergely Brassó, id. Szentgyörgyi János Nagyszeben, Mérész Józsefné Fogaras 1930-ra; özv. Kiss Józsefné, Csiki Erzsébet, Jenei Margit Vulkán, László Domokos Lupény, Unitárius Egyházközség, Dávid Ferenc Egylet Fiátfalva, Ajtay János Kolozsvár, Németh Albert Székelyudvarhely, Lengyel Ferencné Szemeje, Rátz Pálné Szőkefalva 1931-re; özv. Graef Antalné Kolozsvár, Szinte Ferenc Brassó, Vári Albert Kolozsvár, Fekete József Fogaras 1929—30-ra; Unitárius Egyházközség Fogaras, Botár Annuska Torockó 1927—31-re; Kádár Lajos, Markovics Jánosné, Fodor Lajosné Fogaras, özv. Barabás Jánosné Torockó 1930—31-re; Molnos Lajos Fogaras, Kis János Fogaras 1928—30-ra; Olajos Nándorné Perbal 1927—29-re; Fekete Dénes Székelyudvarhely 1924—31-re; Papszt Gyula Kolozsvár 1929—31-re; özv. Biró Andrásné Kolozsvár 1926—30-ra. — Alapítói díjban fizetett: özv. Pál Mátyásné Kolozsvár 150 leut, Kolozsvár, 1931 június 20. *Gálfi Lőrinc*, pénztáros.

.....
**Küldjétek gyermekeiteket minél tömegesebben
 a kereskedő és iparos pályára!**

Irodalom.

Jancsi László: A misztikus intuíció. Az egyetem filozófiai intézetében készült dolgozat. Dunántul R. T. Egyetemi Nyomdája Pécsen. 1931. 104 oldal.

Fenti könyv sok szempontból tarthat érdeklődésre számot. Mindenek előtt kellemesen fog meglepni, hogy Jancsi László budapesti hitoktató lelkészünk az, aki ezt a könyvet írta s már magában ez a tény is örömmel kell, hogy eltöltsön minket, hisz a mai nehéz időkben a megsokszorozódott teendőkre annyira elfoglalják lelkészeinket, hogy tudományos munkálkodásra alig marad idejük. Másodsorban pedig tárgyáért kell, hogy különösen is érdekeljen minket ez a könyv. Tárgya ugyanis az intuicionális megismerés egyik faja, az u. n. „misztikus“ intuíció. Kant 1781-ben kiadott „A tiszta ész kritikája“ c. művében pontosan körvonalazta, hogy tiszta, azaz „józan“ eszünk segítségével, mit ismerhetünk meg. E megismerésen felül, az értelmi, fogalmi megismerésen túl azonban vannak még jelenségek, értékek, amelyekről sejtelmünk van s amelyeket megismerni szintén vágyunk. E másféle megismerési lehetőségéről Plátótól és Plotinostól kezdve egészen Bergsonig, sokan írtak. Tulajdonképpen állandóan ott kísértett ez az emberi gondolkodás mélyén, de meghallgatásra mindig csak egyes kiválóbb, vagy pedig — legtöbbször — abnormális személyek részéről talált. Ma azonban mégis az újság ingerével hat. A múlt század vége ugyanis, sőt bizonyos mértékig a jelen század eleje is, a matérializmus sekély vizeiben vergődött; a józan ész egyeduralmát hangoztatta, miközben napjainak történései a józan ész legelemibb törvényeit is megcsufolták. Különös, de még a mi mai gépekre berendezett világunk sem él a kétszerkettő törvényei szerint, annál kevésbé teszi ezt a lélek, amely ha a józan ész kalitkájába zárják, legfeljebb nem dalol, de nem is változik rabbá. A lélek értékeinek s ezzel a világ rejtett titkainak is megismerésére az intuicionális megismerés útján kell törekednünk s ezen az úton oly messzi juthatunk el, mint maga az Isten, aki szintén, vagyis Ős és örökkévaló lélek s csak ezen az úton közelíthető meg. Nehány nevezetesebb misztikus önéletrajzából, valamint újkori gondolkozók írásaiból szerző összeállítja a misztikus elmélyülés fokozatait s a koncentráció, kontempláció és unió állapotában elemzi azokat. A munka tudományos megbírálnak nem tartozik feladatunkhoz, azt a kis lapnak sem terjedelme, sem rendeltetése nem is engedi. Ez irányban érdeklődő olvasóinkat a „Keresztény Magvető“ következő számához kell utasítanunk, ahol bizonyára részletes és tudományos bírálatot fognak majd közölni e könyvről.

Fentiekhez mi még csak egy megjegyzéssel kívánunk járulni. Bár e könyv filozófiai módszerrel és célkitűzéssel foglalkozik, mégis komoly jelentősége van vallásos szempontból is és különösen a mi számunkra. Szerény megítélésünk szerint ugyanis, az unitarizmus

most van újjáéledésének embrió korában. Iskolás meghatározások szerint ugyanis, míg a római katolikus egyház magát az egyházat és a pápai tekintélyt, a protestáns egyházak pedig a Bibliát tették a kijelentés alapjaivá és mértékadóivá, addig az unitárizmus a józan eszet. A kijelentésből, Istenre és a világra, meg az emberre vonatkozó vallásos elvek közül csak azt fogadta el állítólag az unitárizmus, amit a józan ész valószínűnek talált. Ennélfogva tehát az unitárizmus az értelmi megismerés fegyvereivel harcolhatott csak, mi- nek következtében bizonyos távolságon túl nem is haladhatott. Nézetünk szerint ez a felfogás, bármennyire jellemzi is az *unitáriusokat*, még sem igaz az *unitárizmusra* nézve. Tény az, hogy az unitárizmus keres valami olyan kritériumot, mérleget, kémiai választóvizet, melynek segítségével különbséget tehet a babona és a vallás között, kitalált dogmák és Isten parancsolatai között, a sötét afrikai élet orvosságos-embereihez sem méltó kuruzslások és a lelki élet szükségleteinek megfelelő liturgiá'is tevékenységek között. Az is tény, hogy a józan eszet s ennek tudományát, a racionálizmust, sokáig fegyvertársul fogadta el az unitárizmus, mert abban az időben még a természettudományok is gyerekcipőkben jártak, hogy a lelki tudományokról ne is beszéljünk. Tény az is, hogy ezeknek segítségével tisztító folyamatot indított meg, melyek a keresztény dogmák közül sokat tagadásba vettek, mint valószínűtlenekeket. Sőt még azt is elismerjük, hogy igen sok unitárius szemében az unitárizmus nem volt egyéb, mint ezeknek a tagadásba vett dogmáknak örökös cáfolgatása, azaz negativitás. Az unitárizmus azonban s annak prófétái mindig megmaradtak az eredeti értelem mellett, amellet, hogy bármilyen eszközzel, de különböztessenek a babona és a vallás között. Sőt, tovább megyünk, minden kor nevezetesebb unitáriusai soha sem is szüntek meg lelkileg is kutatni Isten igazságai után. Crooker már régen, Dr. Varga Béla meg 1930-ban a Channingről írott értekezésében leszögezték, hogy a nevesebb unitárius teológusok misztikusok voltak, ha a miszticizmusnak józanabb és modernebb felfogása szerint is. Nézetünk szerint tehát az unitárizmus megújodása is ezen az uton fog eljönni. A modern lélektan, a szellemtudományok, sőt természettudományok megállapításainak figyelembe vételével, az intuíciónak újabban világosabbá tett törvényei segítségével új, lelki megismerési mód kínálkozik, mely a józan észből kiindulva, de annak a kanti határokon messze túl vezető távolságáig érve, fog Isten igazságai után kutatni, babona és vallás között különbséget tenni és egy tökéletesebb, teljesebb vallásos életet megalapozni. Ennek az elkövetkező unitárius megújodásnak egyik intő jele s talán téglája is lesz ez a kis könyvecske, melynek íróját éppen ezért meleg szeretettel köszöntjük.

Sz. I. S.

Gyallay-Pap Zsigmond: A nép és az intelligencia.

Az Erdélyi Fiatalok Falu Füzetei. Első szám. Lyceum-nyomda, Cluj. 1931. 66 oldal.

Öszintén szólva, nagy meglepetéssel olvastuk végig ezt a köny-

vet, bár — hozzá kell tennünk — kellemes meglepetéssel. Szerzőt régóta ismerjük, mint a D. F. E. Ifjúsági Körének kolozsvári elnöke, komoly és értékes munkásságával, régóta nagyrabecsülésünket és szeretettünket vivta ki, de ilyen tartalmas és szakszerű munkának a megírására még erdélyi kissebbségi vezetőink közül is kevés embert tartottunk volna képesnek. Tulzás nélkül állíthatjuk, hogy ez a könyvecske korszakalkotó a maga nemében. Mindazt, amit már évek óta nagy zajjal, sok szónoklattal és mellveréssel, de bizony vajmi kevés eredménnyel végeznek a falu problémáját megoldani akaró új nemzetgazdászok, Gyallay összefoglalta, biztos alapokra fektette s utmutatásaiban messze túl is szárnyalta ebben a könyvben. Hogy ezt megtehesse, mindenesetre az Erdélyi Fiatalok c. Kolozsvárt megjelenő ifjúsági lap köré csoportosuló főiskolai hallgatók érdeme, kik pályázatuk hirdetésével e munkát életre hívták. Illesse őket ezért köszönet és főképpen jóakaratu támogatás úgy erkölcsi, mint anyagi téren azok részéről, akik nálunk még támogatni tudnak, hogy szépen megkezdett „Falú füzeteiket“ tovább fejleszthessék.

Mindjárt a könyvnek a címe helyeslésünkkel találkozik. A nép és az intelligencia viszonyban állanak egymással, amelyet elszakítani nem szabad s — hisszük — nem is lehet. Különösen nálunk az intelligencia nagy százaléka a falu szellemileg legértékesebb eleméből alakul ki, mintegy képviselői a falunak az országos horizontu élet parlamentjében. Más kérdés azután, hogy ezek a képviselők mennyiben felelnek meg a beléjük helyezett bizalomnak s mennyiben képviselői lényegileg is a falunak. A politikai élet sok példával szolgál nekünk arra, hogy a képviselők nem mindig úgy és azért harcolnak, mint amiért a parlamentbe küldettek. Vannak képviselők, akik egészen meg is feledkeznek arról a választókerületről, amely mandátumot adott nekik s csak ha közeleg az új választások ideje, akkor fordulnak ismét kerületükhöz mézes-mázás szókkal. Ez természetesen baj s különösen az a kultur-politika képviselőinél, akik vajmi ritkán s csak súlyos, válságos órákban, egy kis palotaforradalom rendjén kerülnek újraválasztás alá, amikor viszont aztán rendesen ki is buknek. Ezzel szemben azonban e hanyag, vagy áruló képviselők mellett, a politika mezején is akad nagyon sok buzgó és odaadó reprezentáns, aki egész életét küldőjének, fájának és falujának szenteli; csakhogy az ilyenek rendesen az ellenzéki fronton találhatók, mint a mi hajdani drága emlékü Ugron Gáborunk, s ellenzéki fronton — alkotni — keveset lehet. Van azonban egy harmadik csoport is, azok, akik nem a faluból, vagy legalább is nem közvet-

•••••

Ki a jó unitárius? Az, aki mindig építeni, javítani, haladni, rendet csinálni, békíteni, szeretni és gyűlölséget szüntetni akar. Az, aki szereti a templomot, tiszteli a papot, becsüli a tanítót és mindig szeretne valami jót tenni embertársaiért, egyházáért. Az, aki jó magyar, hűséges hazafi, tiszta életű polgár. A jó unitárius szereti és megbecsüli hitrokonát s boldog, ha találkozik vele.

lenül származtak. Az a tapasztalatom, hogy ezek, akik hangzatos prófétáink szerint „nem értik“ a falut, mégis többet és főleg önzetlenebbül tesznek a faluért, mint sok faluról származó s részben elfogult, részben pedig a nagyvárosban tulságosan és kézzel-lábbal boldogulni vágyó ivadék. Ennek pedig az a magyarázata, hogy egyetemesebb szempontból tudja nézni a falut. Mert amilyen hiba az, ha a városi intellektuel csak irodalmi, politikai és gazdasági gyarmatnak tekinti a falut, ép olyan tévedés azt hinni, hogy a falu önmagában és csak önmagáért élhet. Mind e két végllet ellen természetesen küzdeni kell s ebben — nézetünk szerint — kiváló segítséget nyújt számunkra ez a kis könyv. Szerző nyitott szemmel nézi e kérdést s egyaránt ráolvassa a multban elkövetett hibákat intelligenciára, falura, sőt kormányzó körökre, miniszterekre is. Nem tagadjuk, sokszor fáj, olyan kiméletlenül tapint rá a háboru előtti magyar intelligencia mulasztásaira, de elismerjük, a jó orvos módszerével jár el, hogy pontos diagnozist tudjon adni. A háboru utáni falut szintén éles szemmel figyeli meg s rámutat a kiábrándultak, vagy Oroszországból hazatértek csoportjaira, akik uj elemet alkotnak az öregek és konzervatívokkal szemben. S itt kénytelenek vagyunk rámutatni a könyv egyetlen hibájára, amelyről természetesen bőven lehet vitatkozni, hogy hiba-e vagy nem. Szerző t. i. tulságosan komoran fogja fel s főképen pedig igen elskatulyázott elemeknek tekinti a háboru utáni falu konzervatívait és elégületleneit. Ugy képzei, hogy ez most már mindaddig így is lesz, amíg az öregek ki nem hálnak s az elégületlenek radikális örökségükké nem teszik a falut. Ezért odáig megy, hogy pl. a pap egyedüli életlehetőségének azt látja, ha az békén hagyja a harcoló és szemben álló felnötteket s csak az ifjúságra fordítja minden figyelmét, melyre a harcoló felek még nem féltékenyek. Ez az, amit kissé elhamarkodott megállapításnak tartok, még pedig saját tapasztalataimon okulva. Magam is erre a megállapításra jutottam néhány évvel ezelőtt s csak az ifjúságban láttam az egyetlen megoldást. Am kellemesen kellett csalódnom. A konzervatívok és elégedetlenek csoportjai nem algebrai fogalmak, amelyekkel végleg, mint ilyenekkel kell kalkulálni, hanem emberek, akik szenvednek, kiábrándulnak, elégedetlenkednek és maradiskodnak, tehát állandó változásnak vannak kitéve, ami természetes is, mert maga az élet is, a problémák is egyre változnak. Én például örömmel állapithatom meg, hogy olyan emberekkel dolgozom most együtt, akik egyrészt, mint javíthatatlan és megcsökönysödött maradt, vagy pedig fékezhetetlen elégedetlenkedőt eddig kihagytam számításomból. Mondhatná erre ugyan valaki, hogy én városiakkal dolgozom. Igaz, tulnyomó részben igaz, de épen az egész egyetemes egyház területére kiterjedő missziói munkám közben sokszor jutok érintkezésbe falusiakkal is és falusiakat vezető emberekkel is, akik ezt a tapasztalatomat a maguk adataival egyre nagyobb és nagyobb mértékben támasztják alá. Csoda is lenne, ha a mai kisebbségi sorsban és a közös gaz-

dasági nyomorúságban össze nem találkoznának, egymásra nem hatnának és meg nem változnának ezeknek a különvált csoportoknak legalább is a jobbjai. Már pedig épen a falu az, ahol a jobbak végén is vezető szerepet fognak játszani, inkább, mint a városban, ahol pénz és politika az arra nem valókat is felszinen tarthatja sokáig. Erre az összebékélésre igen hathatós segítséget jelent a vallás is. Szerző ugyan kijelenti, hogy e munkában nem érintette a falu elsődleges vezetőjének, a papnak igehirdető munkáját, mert könyve szociológiai irányban íródott meg. Mi azonban még sem hagyhatjuk hangsúlyozás nélkül ezt a mindennél fontosabb ágát sem a falu életének, már csak azért sem, mert szomorúan kellett hallanunk épen egyházi vezető férfiaktól, hogy a gazdasági probléma fontosabb ma, mint a vallási; és hogy egy kúttal több áldást hoz a falura a pap, mint hogy ha egész életén át prédikál. Pedig hát, de sok forrás bedugult már falun, pusztán és városon, míg az evangélium örök forrása mindenütt frissen buzog, ahol hívő lelkek szomjukat oltani hozzá sietnek! Csakhogy persze, ahol épen azok vezetik a szomjas népet földi forrásokhoz, akiknek legelső sorban kellene ezekhez a lelki forrásokhoz terelgetni őket, ott nem várhatjuk, hogy az evangélium krisztály-tiszta vize be ne duguljon és meg ne áporodjon. Ha a vallásnak semmi más jóhatása sem lenne is, mint csak az, hogy az egyetemesség magasságába emelt lelkeknek megmutatja az egymáshoz vezető utat, már csak ezért is legelső sorban kellene felhasználnunk azt a falu problémájának megoldására.

Ezek azonban mind csak észrevételek, amelyek nem azt jelentik, mintha ezek mellett nem lenne a könyvben egész sereg kiváló megállapítás és követésre méltó javaslat. Amint halljuk, ezzel a könyvvel, illetőleg az abban foglaltakkal külön is foglalkozni fog az ez évben megtartandó ifjusági konferencia. Reméljük, hogy az ott elhangzó hozzászólások méltóak lesznek ennek a könyvnek igazi értékeihez. Minden olvasónknak és különösen a konferencián résztvevőknek melegen ajánljuk e könyvet megvételre. Megrendelhető az Iratterjesztő utján is. Ára 30 leu. Sz. I. S.

.....

Alapítói díj 1000 leu, minek ellenében az Unitárius Közlöny ingyen jár!

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L. egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egyet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítói díj 1000 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin”-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17.